

Taalbewaker of taalbegeleider?

De rol en percepties van Vlaamse leerkrachten
in het taalnormendebat

Steven Delarue

Universiteit Gent
Vakgroep Taalkunde
Afdeling Nederlands
LANG+

Steven.Delarue@UGent.be

 @st_delarue

Weg met het 'Schoon Vlaams'?

"Het niveau van het Nederlands in Vlaamse scholen kalft af", zegt emeritus hoogleraar Stijn Verrept (UA). Met de Actiegroep Nederlands lanceerde hij een petitie om het Standaardnederlands te versterken. Let jij altijd op je taal op school? Of is dat een onhaalbaar ideaal? En hoeveel kwaad kan tussentaal?

Ward De Keyser (L.O.-leraar Bernardustechnicum, Oudenaarde): "Ik wil vooral duidelijk overkomen bij mijn leerlingen. Maar tijdens een voetbalmatch supporteren in het Standaardnederlands is toch moeilijk. 'Allez vooruit, gasten!' komt nu eenmaal spontaner over. Sport is emotie, dus tijdens de L.O.-lessen communiceren we vaak in tussentaal. Als de leerlingen grofgebekt zijn, reageer ik wel. In mijn privéleven spreek ik dialect, maar in mijn rol als leraar let ik altijd op mijn taalgebruik. Leraren weten wel wat kan en wat niet, denk ik".

Brigitte Wolff (directeur Freinetschool De Sterre-spits, Gent): "Ik verwacht dat de leraren zo veel mogelijk in de standaardtaal lesgeven. Maar echt controleren doe ik dat niet. Ik ben me ervan bewust dat er tijdens een geanimeerd klasgesprek al eens een 'vree wijs' of 'gulder' tussenglijpt. Dat moet kunnen. In informele contexten komt tussentaal vaak natuurlijker over dan feilloos Nederlands. Het blijft wel prioriteit dat iedereen elkaar begrijpt. Ik spreek zelf een aardig mondje Gents, maar niet binnen de schoolmuren."

Frederik Peck (leraar Nederlands Bernardustechnicum, Oudenaarde): "Ik spreek in mijn lessen altijd standaardtaal. Als leraar Nederlands moet dat. Ik verwacht van mijn leerlingen hetzelfde. Tussentaal kan, maar enkel als dat functioneel is, zoals bij een rollenspel. Alle leraren zouden Standaardnederlands in de klas moeten spreken, want ze hebben een voorbeeldfunctie. Bij de leerlingen merk ik vooral een groot verschil tussen theorie- en praktijklessen. Wanneer ze met hun handen werken, grijpen ze sneller naar tussentaal."

Jan Van Weert (leraar elektriciteit Githo, Nijlen): "Ik geef een praktijkvak, maar daarom spreek ik nog niet om het even wat in de les. Zelf mogen de leerlingen er ook niet zomaar alles uitflappen. Woorden als 'boejeuh' (het boeit me niet, *mvd*) horen niet thuis op school. We mogen de leerlingen ook niet dom houden. Als ze na hun opleiding aan de slag gaan op een werf, zullen ze veel sneller met 'bougies' en een 'plon' moeten werken dan met 'gloeikaarsen' en een 'zekering'. Uiteraard is het belangrijk dat ze ook de correcte Nederlandse benamingen kennen."

Deel je mening met je collega's in de rubriek 'Afgevraagd' op www.klasse.be/leraren.

"VRT heeft Natalia niet in de juiste rol ingezet tijdens MIA's"

🕒 wo 19/02/2014 - 13:38 🧑 Zico Saerens

Ruud Hendrickx, de taaladviseur van de VRT, erkent dat de openbare omroep Natalia niet in de juiste rol heeft ingezet tijdens de uitreiking van de MIA's. Hij reageert daarmee op de commotie die was ontstaan omdat Natalia met een Kempisch accent de show presenteerde.

***Deredactie.be, 19 februari
2014***

Bart Cannaerts "onverstaanbaar" in 'De Pappenheimers'

 Aanbevelen 108 Tweeten 3 g+1 0

17/02 **MEDIA & CULTUUR** Komiek Bart Cannaerts maakte afgelopen zaterdag zijn presentatiedebuut in 'De Pappenheimers' op *VIER*. De kersverse quizmaster deed geen moeite om zijn Antwerpse tongval te verstoppen, wat tot ergernis leidde bij enkele Twitteraars.

***Gazet van Antwerpen, 17
februari 2014***

Actie tegen onverstaanbare Vlaamse 'tussentaal' op televisie

Door: Leen Vervaeke – 08/02/14, 08:59

© ANP. Kok en programmamaker Jeroen Meus op een foto uit 2008.

'Mijne vriend, gade jij mee?' Aan dat soort zinnen, dat je op de Vlaamse televisie steeds vaker kunt horen, kan emeritus hoogleraar Stijn Verrept zich behoorlijk ergeren. 'Men laat de norm van het Standaardnederlands los', zegt hij. 'De afstand tussen het taalgebruik in Nederland en in Vlaanderen dreigt zo toe te nemen.'

Verrept verenigde zich met twintig gelijkgezinden - achttien Vlamingen, twee Nederlanders - in de Actiegroep Nederlands, en lanceerde eind december een petitie. Ze roepen de politiek, de media en het onderwijs op het Standaardnederlands te versterken, en de taaleenheid tussen Nederland en Vlaanderen te bevorderen. De petitie is intussen 2.400 keer ondertekend.

De Volkskrant, 8 februari 2014

Moorslede roept op om geen dialect te gebruiken bij noodoproepen

🕒 wo 29/01/2014 - 12:14 🧑 Pieterjan Huyghebaert

Bron: deredactie.be, 29 januari 2014

De gemeente Moorslede roept haar inwoners op om geen dialect meer te gebruiken bij noodoproepen. Dat wordt gemeld door WTV-Focus en is bevestigd aan onze redactie. Rechtstreekse aanleiding is de verwarring rond een brand in de buurgemeente Moorsele.

De gemeente Moorslede roept haar inwoners op om voortaan naar de hulpdiensten te bellen in het algemeen Nederlands. "Naast de gemeente Moorslede ligt namelijk de gemeente Moorsele. Als je dat in het dialect uitspreekt,

Opnieuw brand in Moorsele... of Moorslede?

di 04/02/2014 - 19:08 Joppe Matyn

Bron: deredactie.be, 4 februari 2014

Net als vorige maand is er bij het melden van een brand bij de hulpdiensten verwarring ontstaan tussen de gemeente Moorslede en de buurgemeente Moorsele. Dat meldt WTV-Focus. Dit keer was het een politie-inspecteur die een brand in Moorsele wilde melden. Gelukkig bleef de verwarring zonder gevolgen.

De burgemeester van Moorslede wil nu dringend maatregelen omdat volgens hem de veiligheid in gevaar is. Hij gaat nu contact opnemen met de betrokkenen en bekijken op welke manier het probleem opgelost kan worden.

Nood aan meer/beter Standaardnederlands?

‘VRT-Nederlands’

standaardtaal

dialect

tussentaal

**“an almost unattainable ideal achieved only by
a small minority of Dutch speaking Belgians in
a limited number of contexts”**

(Grondelaers & Van Hout 2010)

‘VRT-Nederlands’

standaardtaal

dialect

tussentaal

**“an almost unattainable ideal achieved only by
a small minority of Dutch speaking Belgians in
a limited number of contexts”**

(Grondelaers & Van Hout 2010)

‘VRT-Nederlands’

standaardtaal

dialect

tussentaal

**“the highest *nonvirtual* stratum of Belgian
Dutch is documented by the speech of the
Belgian teachers”**

(Grondelaers & Van Hout 2010)

**“an almost unattainable ideal achieved only by
a small minority of Dutch speaking Belgians in
a limited number of contexts”**

(Grondelaers & Van Hout 2010)

‘VRT-Nederlands’

standaardtaal

**“school teachers are the first-line dispensers of
standard usage, as well as the last gatekeepers
of this standard (...) who are supposed to be
‘loyal to official pronunciation norms’”**

(Grondelaers & Van Hout 2012, Van de Velde & Houtermans
1999, De Schutter 1980)

tussentaal

**“the highest *nonvirtual* stratum of Belgian
Dutch is documented by the speech of the
Belgian teachers”**

(Grondelaers & Van Hout 2010)

“De leraar handhaaft de norm. Dat klinkt weinig sympathiek, de leraar als politieagent, maar we weten allemaal dat de verkeerspolitie nodig is. Heel erg nodig.”

Geert Van Istendael (2008:31)

“Een taalagent zou leerlingen bewust moeten maken van het belang van taal. Nu wordt te veel afgerekend op inhoud: heeft de leerling de stof wel begrepen? Hoe hij zijn antwoorden formuleert, daar is te weinig aandacht voor.”

(Louis Engelman, docent School voor Journalistiek, Utrecht, in T'Sas 2012)

Welke argumentatie zit daarachter?

1. De norm blijft de norm, en die hoeft niet per se haalbaar te zijn

“We schaffen de spellingregels toch ook niet af omdat veel mensen dt-fouten schrijven? Het is niet omdat standaardtaal een utopie is, dat we niet mogen eisen dat de leerlingen hun best doen om zo veel mogelijk zonder fouten te spreken.”

Anonieme leerkracht op forum *De Standaard* (november 2012)

Welke argumentatie zit daarachter?

2. Gooien we onze Vlaamse verworvenheden dan zomaar overboord?

Taalstrijd tegen het Frans (Vlaamse beweging)

1930: vernederlandsing Gentse universiteit

**1932: taalwetgeving cf. territorialiteitsbeginsel,
Nederlands verplicht in secundair en hoger
onderwijs**

=> Lange strijd, rechten pas laat verworven

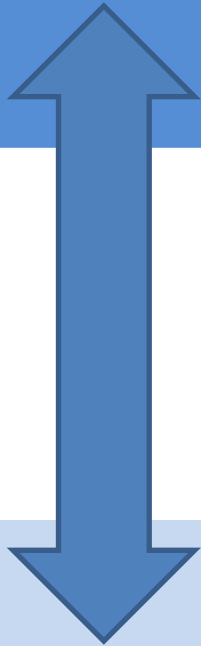
“De idee van zo’n strikte norm staat haaks op de dynamische ontwikkeling van taal en taalgebruik. Ze gaat terug op de manier waarop vroeger Latijn en Grieks werden gedoceerd. Dat is een heel formalistische aanpak, waardoor we taal toetsen zoals we dat doen voor wiskunde of aardrijkskunde. Dat vind ik onrealistisch. In het taalgebruik passen we ons voortdurend aan elkaar aan. Dat aanpassen, dat wisselen van registers, dat moeten we op school leren.”

(Ad Backus, Universiteit Tilburg)

TAALBEWAKER

- Strikte taalnorm(en) opleggen
- Eenzijdige focus op het Standaardnederlands
- Verankerd in taalbeleidsteksten (overheid, onderwijs-netten, PBD's, scholenkoepels en individuele scholen)
- Controlemechanismen
- Evaluatie-/strafbeleid

TAALBEGELEIDER

- Leerlingen voeling laten krijgen met het juiste taalregister
- Inzicht geven en krijgen in het (co)functioneren van verschillende taalvariëteiten (dialect, tussentaal, standaardtaal)
- Schoolbrede taak voor *alle* leerkrachten (e.a.)

TAALBEWAKER

- Strikte taalnorm(en) opleggen
- Eenzijdige focus op het Standaardnederlands
- Verankerd in taalbeleidsteksten (overheid, onderwijs-netten, PBD's, scholenkoepels en individuele scholen)
- Controlemechanismen
- Evaluatie-/strafbeleid

- Eindtermen en leerplannen Nederlands zitten er wat tussen
- *Aan de ene kant: geen strikte normen, geen verplichtingen in de eindtermen, enkel streefdoelen*
- *Aan de andere kant: focus op standaardtaal, niet meteen erg variatievriendelijk (cf. Delarue 2011, 2012)*

TAALBEGELEIDER

- Leerlingen voeling laten krijgen met het juiste taalregister
- Inzicht geven en krijgen in het (co)functioneren van verschillende taalvariëteiten (dialect, tussentaal, standaardtaal)
- Schoolbrede taak voor *alle* leerkrachten (e.a.)

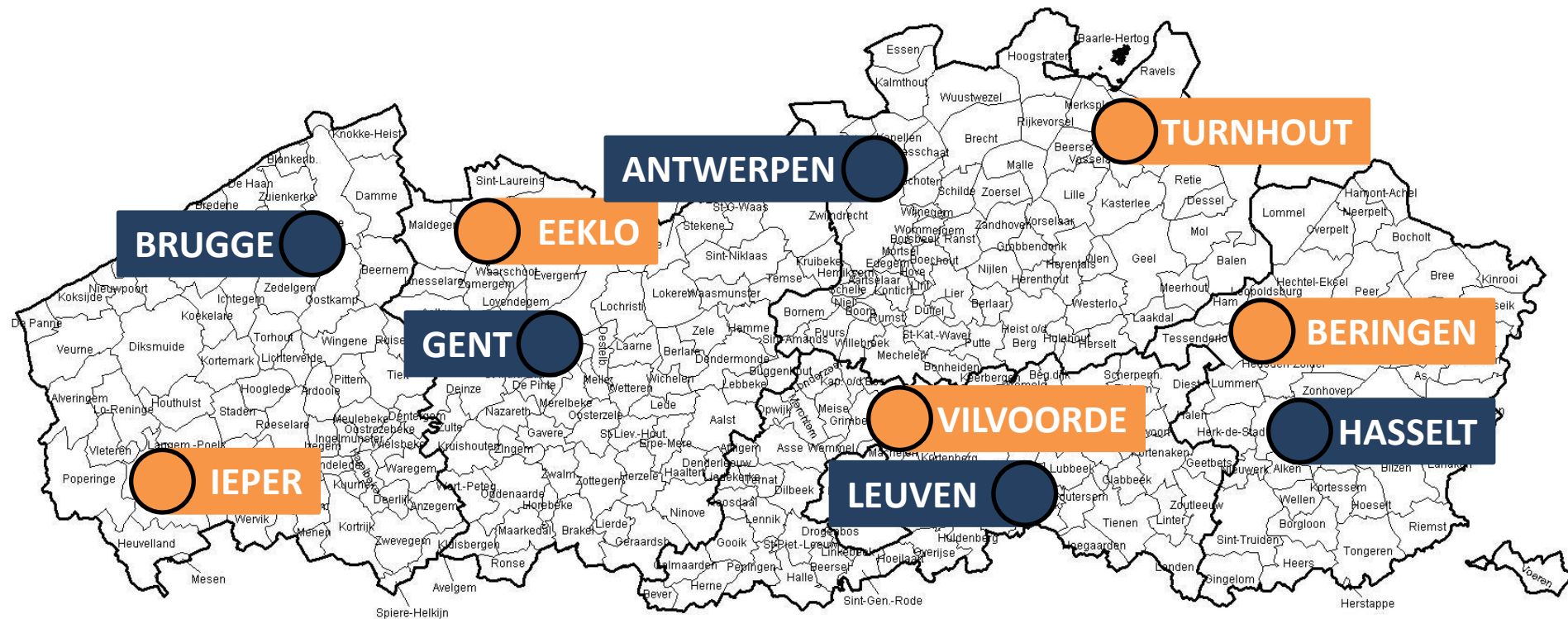
- Strikte taalnorm(en) opleggen

Maar: hoe denken en handelen leerkrachten zélf?

- Hoe staan ze tegenover Standaardnederlands, tussentaal en dialect?
 - Wat voor taalgebruik vinden ze acceptabel/noodzakelijk in een klascontext?
- Welke rol zien ze weggelegd voor taalbeleid?

Enkel zo kan een beleid voeling vinden met de praktijk!

Eigen doctoraatsonderzoek: korte schets

Provinciehoofdsteden/grootsteden

Kleinere provinciesteden met invloedssfeer
op omgeving (20000-40000 inwoners)

Per stad	3 leeftijden	8 leerkrachten
Basisschool	6 ^e leerjaar	2 leerkrachten
Secundaire school	3 ^e jaar ASO	3 leerkrachten (waarvan 1 leerkracht Nederlands)
Secundaire school	6 ^e jaar ASO	3 leerkrachten (waarvan 1 leerkracht Nederlands)

82 leerkrachten

- **Selectiecriteria voor scholen:**
 - **Enkel scholen uit vrij gesubsidieerd onderwijs, katholieke net (voor het SO dus de traditionele ‘colleges’)**
 - Eén stabiel te houden criterium
 - Grootste Vlaamse onderwijsnet
 - Onderliggend systeem (VSKO/VVKSO) is voor alle scholen hetzelfde: één begeleidende pedagogische dienst, één set leerplannen,...
 - Hypothese: bij GO! grotere druk om effectief overheidsvereisten op te volgen? (maar: inspectie + financiering gelijk en afhankelijk van opvolging regels)
 - **Enkel ASO-afdeling**
 - Op zoek naar “het beste Nederlands”
 - Taalbeleid overheid spitst zich vooral op ASO toe
 - **Laag aantal anderstaligen (cf. telling Vlaamse overheid op 1 februari 2012)**
 - Secundair onderwijs: ‘colleges’ + ASO = ‘zelfselectie’
 - Basisonderwijs: criterium bleek in veel steden amper vol te houden

Basisscholen uit onderzoek (doel: < 15%)		Secundaire scholen uit onderzoek (doel: < 5%)	
BRUGGE	3.3%	BRUGGE	1.5%
IEPER	10.9%	IEPER	4.8%
GENT	13.3%	GENT	4.9%
EEKLO	13.4%	EEKLO	4.2%
ANTWERPEN	<u>23.2%</u>	ANTWERPEN	<u>24.4%</u>
TURNHOUT	3.7%	TURNHOUT	1.3%
LEUVEN	(1) 12.6% (2) <u>26.0%</u>	LEUVEN	5.0%
VILVOORDE	(1) <u>34.3%</u> (2) <u>61.4%</u>	VILVOORDE	<u>12.1%</u>
HASSELT	—	HASSELT	3.1%
BERINGEN	29.0%	BERINGEN	4.7%

- **Selectiecriteria voor leerkrachten:**

- **In principe: geen**

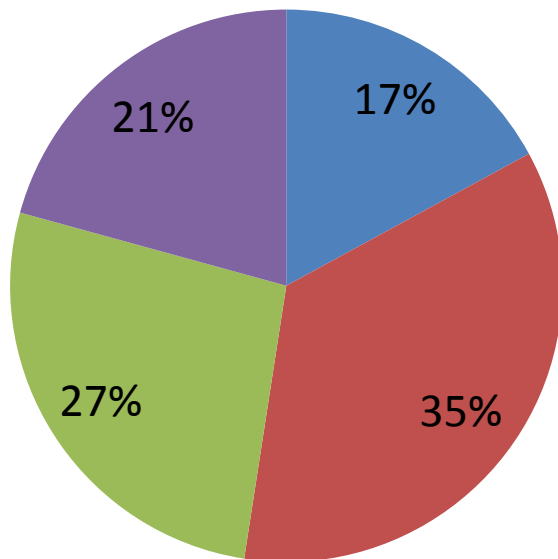
- Geen selectie op leeftijd van leerkrachten
 - Geen selectie op geslacht van leerkrachten
 - Geen selectie op herkomst van leerkrachten

- **Waarom niet?**

- Verdeling geslacht bij Vlaamse leerkrachten is niét 50/50
 - Leerkrachten zijn *mobiel* en *heterogeen* qua (talige) achtergrond
 - School (directie) kiest zelf leerkrachten (hetzij via open vraag, hetzij door zelf gericht leerkrachten aan te spreken)
 - Onderwijssector overbevraagd voor onderzoek: selectiecriteria niet te fijnmazig maken
 - Opleiding is trouwens wél vrij stabiel binnen de groepen 6e lj. (normaalschool/Bachelor) / 3ASO (regentaat/Bachelor) / 6ASO (licentiaat+lerarenopleiding/Master)

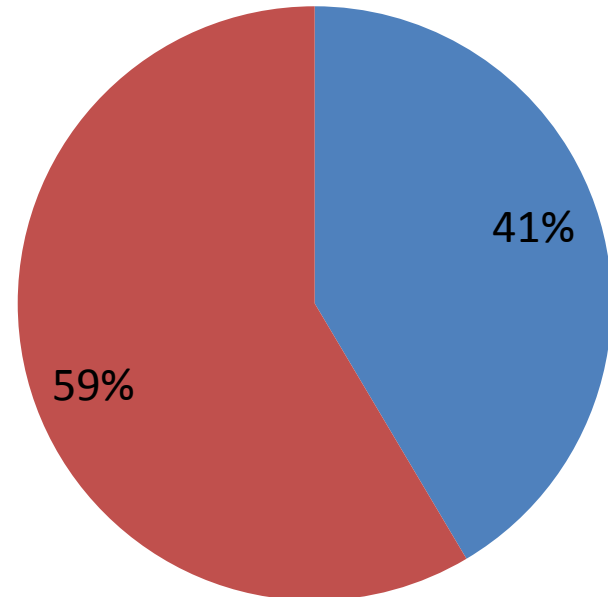
Leeftijd lkr

■ [20-30[■ [30-40[
■ [40-50[■ [50-]

Geslacht lkr

■ M ■ V

Verzamelde data per leerkracht (les)

1. **Veldnotities** – beschrijving van de les, leerkracht, stijl van lesgeven, omgang met leerlingen en onderzoeker, bordschema, klaslokaal,...
2. **Observatiedata** – participerende observatie, focus op *taalgebruik*
3. **Interviewdata** – sociolinguïstisch interview, focus op *taalpercepties*
4. **Enquête** – kwantitatief onderzoek, aanvullend op interview

Verzamelde data per leerkracht (les)

1. **Veldnotities** – beschrijving van de les, leerkracht, stijl van lesgeven, omgang met leerlingen en onderzoeker, bordschema, klaslokaal,...
2. **Observatiedata** – participerende observatie, focus op *taalgebruik*
3. **Interviewdata** – sociolinguïstisch interview, focus op *taalpercepties*
4. **Enquête** – kwantitatief onderzoek, aanvullend op interview

3. Sociolinguïstisch interview (*taalperceptie*)

- Ca. 30 minuten, *na* lesobservatie
- Vier hoofdthema's
 1. Inschatting **taalgebruik** van de **leerlingen**
 2. **Opleiding** van de leerkracht, en de plaats van (correct) taalgebruik en **AN** daarin
 3. Kennis en belang van **taalbeleid** (overheidsniveau en schoolniveau)
 4. **Eigen talige achtergrond** als leerkracht, en talige verwachtingen ten aanzien van zichzelf (als leerkracht) en anderen

1. Taalgebruik leerlingen

2. (AN in)
opleiding

3.
Taalbeleid

4. Eigen taalgebruik/-
percepties/-verwachtingen

Vandaag: casestudy Gent (cf. Delarue 2014)

Code	Geslacht	Leeftijd	Jaar	Vak
Ge(6S)1	V	45	6ASO	Geschiedenis
Ge(3S)2	V	26	3ASO	Geschiedenis
Ge(3S)3	M	34	3ASO	Nederlands
Ge(3S)4	V	52	3ASO	Godsdienst
Ge(3S)5	V	40	3ASO	Wiskunde
Ge(6S)6	V	56	6ASO	Nederlands
Ge(6S)7	V	51	6ASO	Wiskunde
Ge(6S)8	M	60	6ASO	Grieks

- Op 3 verschillende momenten tijdens het interview moeten leerkrachten een constructie maken van wat **‘standaardtaal’** voor hen is...
- ... én zichzelf (en wat ze van leerlingen vragen of verwachten) daarbinnen positioneren.

1. Taalgebruik leerlingen

2. (AN in)
opleiding

3.
Taalbeleid

4. Eigen taalgebruik/-
percepties/-verwachtingen

(a)

***Wat voor taalgebruik
verwacht u van leerlingen?***

***Spreeken ze
standaardtaal/Algemeen
Nederlands? Waarom
wel/niet?***

Spreeken de leerlingen ST?

*Moeten de leerlingen ST
spreken?*

1. Taalgebruik leerlingen

**2. (AN in)
opleiding**

**3.
Taalbeleid**

**4. Eigen taalgebruik/-
percepties/-verwachtingen**

(a)

***Wat voor taalgebruik
verwacht u van leerlingen?
Spreekt ze
standaardtaal/Algemeen
Nederlands? Waarom
wel/niet?***

*Spreekt de leerlingen ST?
Moeten de leerlingen ST
spreken?*

(b)

***Talenbeleidsnota's Smet en
Vandenbroucke vragen
overal standaardtaal op
school. Haalbaar?
Wenselijk? Waarom
wel/niet?***

*Moet standaardtaal overal op
school gesproken worden?*

1. Taalgebruik leerlingen

**2. (AN in)
opleiding**

**3.
Taalbeleid**

**4. Eigen taalgebruik/
percepties/-verwachtingen**

(a)

***Wat voor taalgebruik
verwacht u van leerlingen?
Spreken ze
standaardtaal/Algemeen
Nederlands? Waarom
wel/niet?***

*Spreken de leerlingen ST?
Moeten de leerlingen ST
spreken?*

(b)

***Talenbeleidsnota's Smet en
Vandenbroucke vragen
overal standaardtaal op
school. Haalbaar?
Wenselijk? Waarom
wel/niet?***

*Moet standaardtaal overal op
school gesproken worden?*

(c)

***Vindt u van uzelf dat u
tijdens het lesgeven
standaardtaal spreekt?
Waarom wel/niet?
Vindt u dat moeilijk?***

Spreekt u standaardtaal?

(a)

**Wat voor taalgebruik
verwacht u van leerlingen?**

***Sprekten ze
standaardtaal/Algemeen
Nederlands? Waarom
wel/niet?***

*Sprekten de leerlingen ST?
Moeten de leerlingen ST
spreken?*

- **Dalend woordenschatniveau**
- **Gebrekkige zinsbouw**
- **Meer afkortingen**
- **Spelfouten**

(a)

**Wat voor taalgebruik
verwacht u van leerlingen?**

***Sprekten ze
standaardtaal/Algemeen
Nederlands? Waarom
wel/niet?***

*Sprekten de leerlingen ST?
Moeten de leerlingen ST
spreken?*

- **Dalend woordenschatniveau**
- **Gebrekkige zinsbouw**
- **Meer afkortingen**
- **Spelfouten**
- **Respectvol en beleefd praten**
- **Openheid**
- **Spontaan praten**

(a)

**Wat voor taalgebruik
verwacht u van leerlingen?**

*Spreken ze
standaardtaal/Algemeen
Nederlands? Waarom
wel/niet?*

*Spreken de leerlingen ST?
Moeten de leerlingen ST
spreken?*

- Dalend woordenschatniveau
- Gebrekkige zinsbouw
- Meer afkortingen
- Spelfouten
- Respectvol en beleefd praten
- Openheid
- Spontaan praten
- Niets over: AN, uitspraak, klanken,...

(a)

Wat voor taalgebruik verwacht u van leerlingen?

*Sprekende ze
standaardtaal/Algemeen
Nederlands? Waarom
wel/niet?*

*Sprekende de leerlingen ST?
Moeten de leerlingen ST
spreken?*

- SD: hoe zou u het taalgebruik van de leerlingen omschrijven?
- Ge(3S)2: euh .. ja tussentaal he
- SD: dus . dus geen standaardtaal?
- Ge(3S)2: geen . nee zeker niet . maar . ze gaan ook niet in dialect . allez echt plat dialect gaan ze ook niet spreken maar zo af en toe wat woorden die .. euh . ja . misschien dialect worden uitgesproken maar echt plat gaan ze ook niet praten het is zo . ja ertussen

> Geen standaardtaal, maar ook zeker geen “plat dialect”

(a)

*Wat voor taalgebruik
verwacht u van leerlingen?*

*Sprekende
standaardtaal/Algemeen
Nederlands? Waarom
wel/niet?*

*Sprekende de leerlingen ST?
Moeten de leerlingen ST
spreken?*

- Ge(3S)3: ja . het valt mij op in de tien jaar dat ik lesgeef dat het taalgebruik van mijn leerlingen vooruitgaat
- SD: het gaat vooruit volgens u? . ja
- Ge(3S)3: ja . en euh ze spreken mooier Nederlands . ze letten ook op hun uitspraak . er zijn wel nog altijd een aantal problemen natuurlijk er zijn heel wat problemen te benoemen maar algemeen gaat het taalgebruik van die leerlingen hier bij ons op school zeker vooruit

**> *Dialectverlies impliceert een
'verbetering' van het taalgebruik***

(a)

***Wat voor taalgebruik
verwacht u van leerlingen?***

***Sprekens ze
standaardtaal/Algemeen
Nederlands? Waarom
wel/niet?***

*Sprekens de leerlingen ST?
Moeten de leerlingen ST
spreken?*

- SD: zou u leerlingen erop aanspreken als ze geen Algemeen Nederlands spreken?
- Ge(3S)4: als ze dialect spreken . als ze hier bijvoorbeeld Gents zouden spreken op school . dan zou ik dat wel zeggen ja

(a)

*Wat voor taalgebruik
verwacht u van leerlingen?*

*Spreeken ze
standaardtaal/Algemeen
Nederlands? Waarom
wel/niet?*

*Spreeken de leerlingen ST?
Moeten de leerlingen ST
spreken?*

- SD: verwacht u van leerlingen dat ze Algemeen Nederlands spreken in de les?
- Ge(3S)5: voor een groot stuk . ik ga nie zeggen dat ze bij mij **puur goed echt Nederlands** spreken maar 'k wil wel da ze geen euh . ik wil eigenlijk niet da ze **dialect** spreken 'k ga 't zo zeggen . 'k wil toch da ze proberen euh un best te doen om et euh **mooi algemeen** uit te drukken (...)

(a)

***Wat voor taalgebruik
verwacht u van leerlingen?***

***Spreken ze
standaardtaal/Algemeen
Nederlands? Waarom
wel/niet?***

*Sprek*en de leerlingen ST?
*Moeten de leerlingen ST
sprek*en?

- Leerlingen doen het vrij goed: woordenschat gaat achteruit, maar leerkrachten zijn vrij tevreden (over het gesproken taalgebruik)
- Voor sommigen spreken ze Algemeen Nederlands, voor sommigen tussentaal
 - Het voornaamste is dat het geen dialect is
 - Door dialectverlies wordt *taalverandering* aangevoeld als taalverbetering

(b)

***Talenbeleidsnota's Smet en
Vandenbroucke vragen
overal standaardtaal op
school. Haalbaar?
Wenselijk? Waarom
wel/niet?***

*Moet standaardtaal overal op
school gesproken worden?*

- SD: zou het op school realistisch zijn om zoiets te vragen?
- Ge(6S)1: ja ik denk het wel
- SD: dus de leerlingen zouden als u dat vroeg of als dat in het taalbeleid van de school staat standaardtaal spreken op de speelplaats . bijvoorbeeld .. of op schoolreis of onder elkaar in de klas
- Ge(6S)1: ja we zouden dat kunnen doen . euh . ja

(b)

*Talenbeleidsnota's Smet en
Vandenbroucke vragen
overal standaardtaal op
school. Haalbaar?
Wenselijk? Waarom
wel/niet?*

*Moet standaardtaal overal op
school gesproken worden?*

- Ge(3S)4: (...) denk dat daarin de leerkrachten vooral het voorbeeld moeten geven dat ze . dat men leerlingen erop moet terechtwijzen (...)
- SD: is 't dan de . is 't dan een . een wenselijk punt om voor leerkrachten Algemeen Nederlands te vragen . dat zij het zelf wel spreken in alle situaties?
- Ge(3S)4: .. dat . dat zou ik wel . het Algemeen Nederlands of toch zeker ja die standaardtaal te gebruiken hé . zeker ik vind niet da je je als leerkracht kunt permitteren om . te beginnen euhm .. met dialect te spreken . of dialectwoorden te gebruiken

> Voorwaarde: leerkrachten moeten eerst zélf systematisch AN gebruiken, dan pas de leerlingen

(b)

***Talenbeleidsnota's Smet en
Vandenbroucke vragen
overal standaardtaal op
school. Haalbaar?
Wenselijk? Waarom
wel/niet?***

*Moet standaardtaal overal op
school gesproken worden?*

- Ge(6S)8: euhm . het ja . het gaan opleggen en gaan sanctioneren als het niet gebeurt of bij leerlingen is natuurlijk niet realistisch maar je zou het kunnen opleggen aan leerkrachten . dat zij in communicatie met leerlingen euh toch die standaardtaal . dan blijft er wellicht iets hangen

> *Rekenen op een doorsijpelingseffect*

(b)

***Talenbeleidsnota's Smet en
Vandenbroucke vragen
overal standaardtaal op
school. Haalbaar?
Wenselijk? Waarom
wel/niet?***

*Moet standaardtaal overal op
school gesproken worden?*

- **Sterke focus op Algemeen Nederlands (bij leerkrachten, en dan later bij lln.):
“iets anders kun je je als leerkracht
niet permitteren”**
- **Doorsijpeling overheidstaalbeleid:**
 - *“taal, taal en nog eens taal”*
 - *“elke leerkracht is een taalleerkracht”*

(c)

***Vindt u van uzelf dat u
tijdens het lesgeven
standaardtaal spreekt?
Waarom wel/niet?
Vindt u dat moeilijk?***

Spreekt u standaardtaal?

- De ‘gevoeligste’ van de drie vragen/perspectieven
- Leerkrachten zijn zich er zeer goed van bewust dat van hen correct Standaardnederlands wordt verwacht
- De meeste leerkrachten onderschrijven (deels) het taalbeleid van de overheid, met focus op standaardtaal
- Dus ‘toegeven’ dat je géén standaardtaal spreekt, wijkt daar wel heel sterk vanaf...
- Hoe gaan leerkrachten met dat verschil tussen *beleid* en *praktijk* om? Drie strategieën...

(c)

*Vindt u van uzelf dat u
tijdens het lesgeven
standaardtaal spreekt?*

Waarom wel/niet?

Vindt u dat moeilijk?

Spreekt u standaardtaal?

- SD: vindt u van uzelf dat u in de klas standaardtaal spreekt?
 - Ge(3S)3: hm .. delicaat ((lacht)) (...) ik denk dat het voldoende is . maar er is zeker ruimte voor verbetering .. ik weet ook wel dat ik niet de *je* zal gebruiken . die *ge* ligt me gewoon veel makkelijker (...)
-
- Ge(3S)3: je leert die mensen zeer goed kennen en als . dat betekent toch ook dat je je taal automatisch gaat aanpassen . dat het formele er wat van tussen gaat . voor velen betekent het formele net de standaardtaal (...)

(c)

*Vindt u van uzelf dat u
tijdens het lesgeven
standaardtaal spreekt?*

Waarom wel/niet?

Vindt u dat moeilijk?

Spreekt u standaardtaal?

- SD: vindt u van uzelf dat u in de klas standaardtaal spreekt?
- Ge(3S)3: hm .. delicaat ((lacht)) (...) ik denk dat het voldoende is . maar er is zelf ...
oo ...
die ...
(...)
-
- Ge ...
kennen en als . dat betekent toch ook dat je je taal automatisch gaat aanpassen . dat het formele er wat van tussen gaat . voor velen betekent het formele net de standaardtaal (...)

**Standaardtaal is een te formele
variëteit**

(het maakt alles te 'deftig', te 'serieus')

(c)

*Vindt u van uzelf dat u
tijdens het lesgeven
standaardtaal spreekt?
Waarom wel/niet?
Vindt u dat moeilijk?*

Spreekt u standaardtaal?

- SD: vindt u van uzelf dat u standaardtaal spreekt als u lesgeeft?
- Ge(3S)4: ik weet dat niet (...) ik hoor mezelf niet spreken . ik doe m'n best maar of dat dat lukt dat weet ik niet . ik zal eens moeten ((lacht)) de les beluisteren ((lacht)) (...) ik denk niet . ik zit mij daar niet op te concentreren . ik probeer zo veel mogelijk zo spontaan mogelijk te spreken (...) ik ga vooral zeker geen dialect spreken (...)

(c)

*Vindt u van uzelf dat u
tijdens het lesgeven
standaardtaal spreekt?*

Waarom wel/niet?

Vindt u dat moeilijk?

Spreekt u standaardtaal?

- SD: vindt u van uzelf dat u standaardtaal spreekt als u lesgeeft?

- Ge(3S)4: ik weet dat niet (...) ik hoor

**Verbreiding van de definitie van
wat ‘Algemeen Nederlands’ of
‘standaardtaal’**

(“alles wat geen dialect is”)

mogelijk te spreken (...) ik ga vooral
zeker geen dialect spreken (...)

(c)

*Vindt u van uzelf dat u
tijdens het lesgeven
standaardtaal spreekt?
Waarom wel/niet?
Vindt u dat moeilijk?*

Spreekt u standaardtaal?

- SD: en hoe schat u het taalgebruik van uw collega's in? spreken zij op dezelfde manier als u of anders? .. hanteren zij hetzelfde Nederlands?
- Ge(6S)1: nee . ik denk . ik denk het wel ja
- SD: dus ze spreken eigenlijk algemene standaardtaal met elkaar
- Ge(6S)1: ja
- SD: ok . omdat u daarnet zei van ja op . op die reactie op 't taalbeleid van . van de overheid . ja 't zal wel lukken misschien bij de leerlingen maar bij de leerkrachten minder of niet .. dus dan merkt u daar toch een verschil
- Ge(6S)1: dan heb ik . dan heb ik misschien euhm . in mijn hoofd van dat we zo allemaal heel mooi Nederlands zouden moeten spreken met alle mooie klanken
- SD: ja . dat . dat is misschien voor een stuk de definitie van standaardtaal
- Ge(6S)1: nee . euh dan spreken we 't niet en dan spreek ik het ook niet

(c)

*Vindt u van uzelf dat u
tijdens het lesgeven
standaardtaal spreekt?*

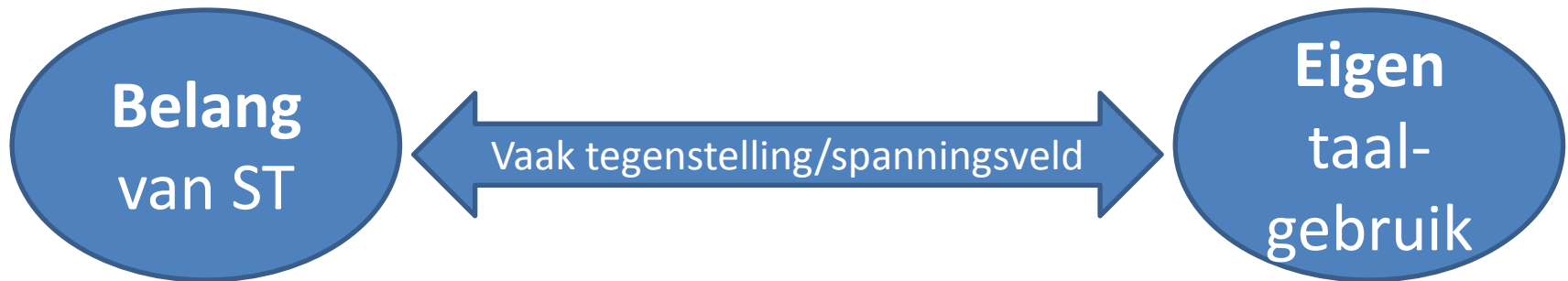
Waarom wel/niet?

Vindt u dat moeilijk?

Spreekt u standaardtaal?

- SD: en hoe schat u het taalgebruik van uw collega's in? spreken zij op dezelfde manier als u of anders? .. hanteren zij hetzelfde Nederlands?
- Ge(6S)1: nee . ik denk . ik denk het wel ja
- SD: dus ze spreken eigenlijk algemene sta
- Ge(
- SD: rea
't z
ma
dar
- Ge(6S)1: dan heb ik . dan heb ik misschien euhm . in mijn hoofd van dat we zo allemaal heel mooi Nederlands zouden moeten spreken met alle mooie klanken
- SD: ja . dat . dat is misschien voor een stuk de definitie van standaardtaal
- Ge(6S)1: nee . euh dan spreken we 't niet en dan spreek ik het ook niet

**Cognitieve dissonantie:
verschillende definities van
standaardtaal 'botsen' met
elkaar, leerkracht moet zich een
uitweg redeneren**

- Sterk benadrukt door bijna alle leerkrachten
- Echo's taalbeleid: *'taal, taal en nog eens taal', 'elke leerkracht is een taalleerkracht'*
 - Doorsijpeling van het beleid (in theorie)
- *Spreekt u standaardtaal als u lesgeeft?*
 - “Ja, maar”
 - “Nee, maar”
 - Ontwiknings- of verklaringsstrategieën (te formeel, verbreding definitie, dissonantie)

Samenvattend

- **Leerkrachten zitten in een “tussenpositie”**
 - *Tussen beleid en praktijk*: een strikt beleid tegenover een klaspraktijk met diversiteit en taalvariatie
 - *Tussen standaardtaal en geen standaardtaal*: standaardtaal is belangrijk, maar de invulling van het begrip verandert:
 - Verbreiding (“alles wat geen dialect is”)
 - Minder noodzakelijk (“enkel in instructie”, “creëert een afstand”, “te formeel”)
 - *Tussen taalbewaker en taalbegeleider*: belang van een norm, van standaardtaal – maar het is **een relatieve, buigbare norm**

Referenties

- Delarue, S. (2011). Standaardtaal of tussentaal op school? De paradoxale dubbele kloof tussen taalbeleid en taalgebruik. *Studies van de Belgische Kring voor Linguïstiek* 6: 1-20. Online beschikbaar: <http://webh01.ua.ac.be/linguist/SBKL/sbkl2011/del2011.pdf>
- Delarue, S. (2012). Met open vizier. Meer aandacht voor taalvariatie in media en onderwijs in Vlaanderen. *Over Taal* 51 (1): 20-22.
- Delarue, S. (2014/te verschijnen). Contrasterende (standaard)taalideologieën bij Vlaamse leerkrachten: een Gentse casestudy. *Handelingen van de Koninklijke Zuid-Nederlandse Maatschappij voor Taal- en Letterkunde en Geschiedenis* 67.
- De Schutter, G. (1980). Norm en normgevoelens bij Nederlandstaligen in België. *De Nieuwe Taalgids* 73: 73-109.
- Grondelaers, S. en R. Van Hout (2010). Is Standard Dutch with a regional accent standard or not? Evidence from native speakers' attitudes. *Language Variation & Change* 22: 221-239.
- Grondelaers, S. en R. Van Hout (2012). Where is Dutch (really) heading? The classroom consequences of destandardization. *Dutch Journal of Applied Linguistics* 1 (1): 41-58.
- T'Sas, J. (2012). Zet een taalagent op die scholen! *De Standaard*, 21 november 2012, 4.
- Van de Velde, H. en M. Houtermans (1999). Vlamingen en Nederlanders over de uitspraak van nieuwslezers. In E. Huls and B. Weltens (eds.), *Artikelen van de Derde Sociolinguïstische Conferentie; Delft: Eburon*, 451-462.
- Van Istendael, G. (2008). Plezier en pijn van het Nederlands. *Samen beleid maken in het GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap. Beleidscahier, 3; Brussel: Ministerie van Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap*, 29-33.